

EL TERRITORI URBA DE VILANOVA I LA GELTRÚ

APUNTS PER A UN ESTUDI DE MILLORA DE LA SITUACIÓ ACTUAL - (Cap. I)

La divisió del nucli urbà vilanoví en quatre barris és majoritàriament acceptada i no mereix cap reprovació llevat de l'allunyada barriada del Tacó o de la importància que ha agafat el sector dels Sis Camins com un nucli densament poblat i en procés de millorar la seva infraestructura. Aquesta divisió ve avalada per la demarcació parroquial; la recent construcció de l'església de Sant Joan ho ha vingut a confirmar, sense desmerèixer les necessitats imperants d'aquest barri per rebre els serveis litúrgics.

La Vila, La Geltrú, Mar i Sant Joan són els quatre barris que conformen el nucli urbà de la ciutat, sempre amb lenta expansió excèntrica tot i la limitació de la barrera costanera, la prolongació i traçat de nous carrers ha anat engolint els terrenys cultivats per a convertirlos en terrenys lògicament edificables. Hom recordarà com llocs que abans situava a l'extraradi ara els veu situats en un lloc prou centric de la ciutat. Així, sínies, masos, partides de terra, torrents, etc quedaren materialment absorbits pel creixement de la xarxa viària; algunes edificacions han resistit durant molts i molts anys sota la pressió del progrés, de la modernitat i de la temptació d'un guany especulatiu immediat, per acabar sense excepció rendint-se a l'evidència. Qui no recordarà l'enderroc melangiós de les darreres sínies dins del casc urbà? la sínia Tallaferro -a la Rambla, cantonada Marquès del Duero-, la sínia Amell -a la Rambla Samà, prop del mercat-, i encara, els casos més recents de la sínia de les Vaques o la casa de la família Sivill -a la Plaça Catalunya, a començaments de l'any passat-?

La riquesa toponímica de la vida pagesa és un fet ben palès a tot Catalunya, i el nostre terme no n'és cap excepció. Noms antics, d'altres més moderns, d'una arrel ben diferenciada i potser desconeguda i perduda en la llunyania dels temps però que ha format part de la vida quotidiana dels vilanovins fins a la darrera generació; topònims que resten encara en el record i que corren el risc de perdre's irremediablement després d'haver estat desmerescuts per les administracions locals dels últims temps.

Els diferents governs municipals que ens han representat no han tingut mai l'encert de recuperar aquests sistemes de denominació a l'hora de retolar els nous carrers i places que han teixit l'expansió de la ciutat; hom s'ha estimat més perpetuar la recordança de personatges il·lustres de l'Estat Espanyol, l'afalac a

persones o estaments (recordem el nom de Fernández Ladreda) o bé recordar batalles de l'antigor, abans que reflectir la personalitat d'altres vilatans famosos o fer-se ressò de la proximitat d'algun accident geogràfic o de renom popular. En aquest últim cas s'aconseguiria d'establir la correcta relació entre el lloc designat i el nom que se li dona.

Per a designar aquests llocs el llençuatge ofereix unes formes lèxiques que una llarga tradició ha considerat aptes per a aquesta finalitat i, per tant, respectables. Malauradament això no ha estat així en les últimes dècades.

Encara ara veiem com els col·legis electorals són dividits en districtes i seccions. Els resultats electorals es donen segons aquesta divisió però el ciutadà no s'assabenta de les tendències polítiques dels diferents barris o districtes per què la simplificació ha despersonalitzat la població.

Aquestes conteses serien un bon exponent per mantenir viu el nom més apropiat de cada districte de la població i on el ciutadà s'hi podria trobar identificat.

L'esquema que per capitols es grafia correspon a una possible distribució territorial del nucli urbà partint dels quatre barris majors i que corresponen a les quatre parròquies, subdividits alhora en districtes. Per a aquest fi he intentat trobar el topònim més adient en cada cas, posant a la balança del raonament els valors d'acceptació dels topònims més recents, els de tradició popular i els d'arrel històrica; per això pot sobtar la presència de topònims que gairebé s'han perdut al costat d'altres relativament moderns. Naturalment que aquesta distribució pot oferir a algú punts de discordança malgrat l'esforç d'una transcripció fidel de les dades documentals recollides. Tot i respectant aquests

critèris contradictoris m'atreveixo a transcriure la relació de districtes que integren cada barri i fer-ne

seguidament una curta argumentació començant aquest primer capítol pel barri de La Vila.

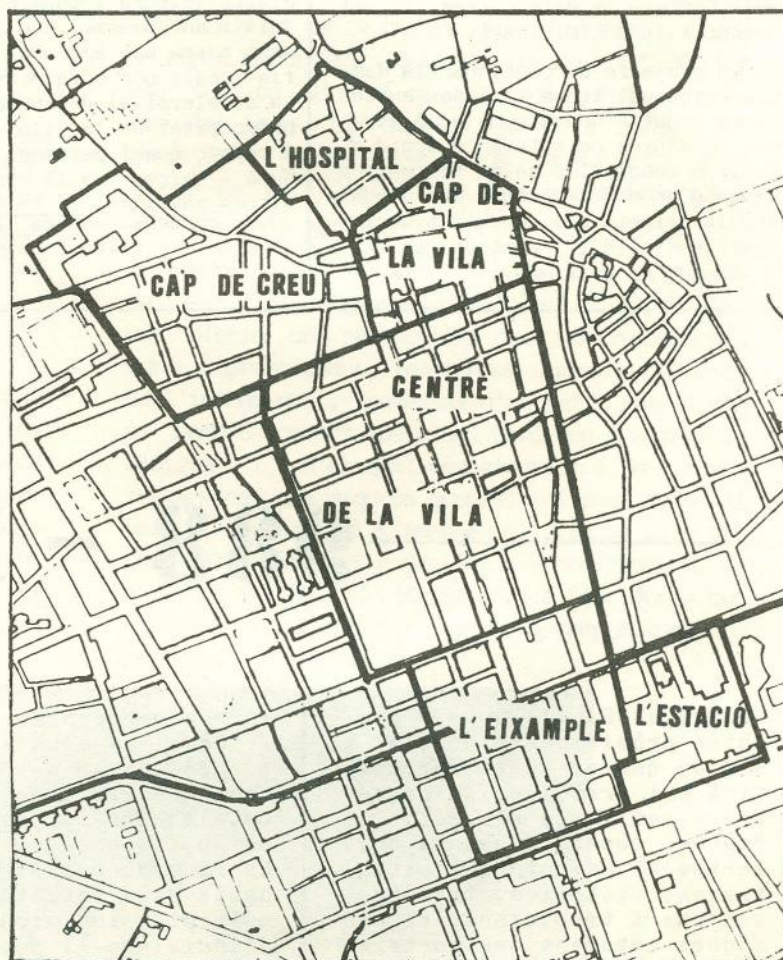
LA VILA	MAR	LA GELTRÚ	SANT JOAN
Cap de la Vila	Ribes Roges	El Tacó	Sant Joan
Cap de Creu	L'Estany	Grup Armanyà	El Molí de Vent
L'Hospital	Baix a Mar	Els Set Pecats Mortals	Les Roques del Pelut
Centre de la Vila	La Rajanta	El Palmerar	La Rasa d'en Miquelet
L'Eixample	La Fassina	Casc de la Geltrú	La Marquesa
L'Estació	La Sinya de les Vaques	El Carrer Correu	Villarrodona
	El Trajo de Garbí	L'Hort del Castell	La Ramusa
	El Trajo de Llevant		

EL BARRI DE LA VILA

El CAP DE LA VILA és el nucli primitiu de la vila nova que es genera cap a la primera meitat del s.XIV. J.A.Garí ens diu que la vila va començar a formar-se pel carrer Major i, tot just tenia tres o quatre carrers poblats, els vilanovins van demanar al rei Pere III de Catalunya i IV d'Aragó permís per a poder tancar-se amb muralles i torres, permís que va ser concedit el 15 de gener del 1366. Encara avui resulta plaent caminar pel carrer Major i copsar la magnificència d'alguns edificis: la Casa Papiol, la Casa de l'Espoy, la Casa Samà, etc. reflex clarivident de la importància que tingué en la seva època.

Aquest districte inclou l'església de Sant Antoni. L'antiga església romànica estava situada on hi ha actualment el jardí de la casa rectoral. Amb l'engrandiment de la ciutat fou necessària la construcció d'un nou temple que estava edificat en el recinte de l'actual plaça de Sant Antoni i part de les dues primeres capelles laterals. Aquest edifici eclesiàstic s'enderrocà l'any 1790 quan ja estaven molt avançades les obres de la nova església, que es beneí el 1771. És aclaridor esmentar que totes les processons dels segles XVII i XVIII seguien el mateix itinerari: plaça de la Rectoria, carrer de l'Església, plaça Major, carrer de Sant Antoni, plaça Llarga, carrer Major i altre cop a la placeta de la Rectoria.

A mitjan segle XVIII el camí provinent de Rocacrespa i l'Arboç feia la seva entrada a la Vila pel carrer del Fossar. Així, un cap de la vila se situava en l'actual plaça de CAP DE CREU. Revisant el cadastre del 1739 veiem com algunes peces de terra properes a l'esmentada plaça pertanyien a la partida "la Creu de Vilanova". Cal esmentar que la creu de terme de Sant Joan que encara avui podem observar, estava situada en el lloc que avui ocupa la mateixa cantonada de la fàbrica FISA.

El districte de L'HOSPITAL, com el nom indica, correspon a l'antic convent dels Pares Carmelites; encara avui delimitat a tramuntana per la muralla dels Carlins o dels Josepets, amb la singular torre de la Immortalitat -construïda vers l'any 1837- tocant al torrent de la Pastera. Les principals vies són la Rambla dels Josepets i el carrer Sant Magí. Malgrat l'escassa densitat de població ocupa un sector ben conegut per tota la població, centrat bàsicament pel servei del centre hospitalari.

El CENTRE DE LA VILA es caracteritza per ser la zona on es concentren més nombre d'activitats de direcció i coordinació de la ciutat. S'articula a banda i banda de l'eix principal de la ciutat, el tros més antic de la Rambla, d'una acusada personalitat, entre la plaça de les Neus i la carretera vella. Paral·lelament i al costat del carrer Sant Gervasi s'hi situa el carrer dels Caputxins, o sigui, el carrer més comercial per excel·lència de la ciutat i convertit fa pocs anys en illa de vianants. És lògic que a-

aquest carrer prengué el nom de Caputxins si pensem que havia estat el camí que menava de la part vella de la vila fins al convent, en un despo-
blat de la part baixa, en direcció a mar.

L'avinguda Francesc Macià és l'eix transversal que partint de la plaça de la Vila ha arribat sempre als afores, convertint-se en el carrer més llarg de la ciutat; darrerament ha assolit una eminent importància tan des del punt de vista comercial com viari.

Aquest districte comprèn també el carrer Sant Sebastià, el carrer Sant Gervasi -recorda l'antic camí que menava a l'ermita-, part del carrer de l'Aigua i la Rambla Samà entre d'altres. Inclou també la plaça dels Carros, la dels Cotxes, la del mercat i la d'E.C.Ricart.

El projecte de continuar la Rambla Principal trobà seriosos entrebancs degut a què alguns propietaris de vinyes no estaven d'acord a cedir o vendre les seves terres. La sinia d'en Miró, conegut pel Gandaia, fou la primera que oposà una seriosa resistència(1872), centrada en la

cruïlla de la Rambla Transversal; després ho fou la propietat de l'acabalat "americano" Pau Soler i Morell, més conegut pel Girabals -uns jardins particulars que després acabarien destruint-se quan l'any 1880 s'obrí pas al ferrocarril-. En tots dos casos, la intervenció de Francesc Gumà i Ferran fou decisiva per a l'èxit de l'empresa.

A partir d'aquesta època comencen a traçar-se els carrers al vol de la rambla i que hom identificà com la zona de l' EIXAMPLE.

Fou el 29 de desembre del 1881 que féu la seva entrada triomfal en la flamant estació el primer tren que hi arribava des de Barcelona. La població celebrà l'esdeveniment amb joia i entusiasme. Aquest aconyement marca una època dins la història local; una obra necessària que va accelerar el desenvolupament i la prosperitat de la vila. Fou degut a l'esforç quasi personal de Francesc Gumà i Ferran i a la contribució d'altres patricis. L' ESTACIÓ de Vila nova produeix, encara avui, un cert impacte al visitant forani; és la

grandiositat de l'edifici i la delicadesa en les seves proporcions allò que el captiva. Aquesta impressió no es perd encara quan accedeix a la Plaça de l'Estació, remodelada fa pocs anys per a millorar els serveis. Aquest districte, dominat més pels serveis públics que no pas per la cohesió d'edificis habitats, té una importància capdal com a centre de comunicacions viàries. De costat però tocant a la carretera s'hi troben l'Escola Industrial i el Museu Víctor Balaguer.

Antoni Sagarra i Mas